

Schimbări în modul de viață al clasei muncitoare

Argentina Firuță

1.1. Premise teoretice și metodologice

Utilizat, îndeosebi, în literatura nemarxistă, conceptul de „calitate a vieții” desemnează diferitele caracteristici ale mediului natural, ale vieții individului și societății, ale modului de viață, în general. Lipsa de consens a specialiștilor ca și conotațiile diverse ce i se atribuie face, însă, ca acest concept să fie interpretat fie ca „totalitate a condițiilor de mediu natural și familial, de muncă și sănătate, de relații sociale și cultură”, fie ca desemnând „calitatea mediului” sau „calitatea relațiilor sociale”.

În opinia noastră conceptul de „mod de viață” are o sferă mai largă decât cel de „calitate a vieții” * și exprimă mai bine conținutul unor concepte care se folosesc, de obicei, pentru a desemna caracteristici asemănătoare: „nivel de trai”, „bunăstare”, „stil de viață”, „educație permanentă”. De aceea am optat pentru utilizarea acestui concept, în cercetările noastre, înțelegând prin „mod de viață” unitatea complexă și dinamică a dimensiunilor existenței și conștiinței proprii unui individ, clase, grupe sociale sau societăți, obiectivate în dezvoltarea personalității umane.

Menționând faptul că modul de viață al unui individ este determinat — în cea mai mare măsură — de apartenența lui la una sau alta din categoriile, grupele sau clasele sociale, considerăm ca trăsături principale ale conținutului conceptului: a. *caracterul istoric*, determinat în ultimă instanță de raportul existent între forțele și relațiile de producție; b. *ritmul său lent de modificare la nivelul individului, funcție de dimensiunea dominantă — la un moment dat — în viața acestuia și de structura lui de personalitate în raport cu cea a societății*; c. *caracterul de sistem*, care determină ca modificările din cadrul unei dimensiuni să influențeze (mediat sau direct, imediat sau în timp) schimbările altor dimensiuni. Aceste trăsături apar în mod clar definite în *Raportul* prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la *Conferința Națională a P.C.R. din 7-9 decembrie 1977* unde subliniindu-se faptul că „programele privind creșterea suplimentară a producției și a nivelului de trai constituie un tot unitar”, se arată că „Programul de măsuri pentru creșterea nivelului de trai material și spiritual al întregului popor atestă în mod grăitor faptul că tot ceea ce se făurește în țara noastră este destinat omului, satisfacerii cerințelor de viață ale celor ce muncesc, înfloririi multilaterale a personalității umane” **.

* În condițiile influenței revoluției tehnico-științifice asupra conținutului muncii și creșterii productivității, asupra condițiilor de viață și sporirii neconținute a gradului de instruire ca și a diversificării formelor de participare la viața social-economică și politică, clasa muncitoare din țara noastră prezintă numeric și calitativ schimbări deosebite, ceea ce necesită o analiză cuprinzătoare a caracteristicilor modului său de viață.

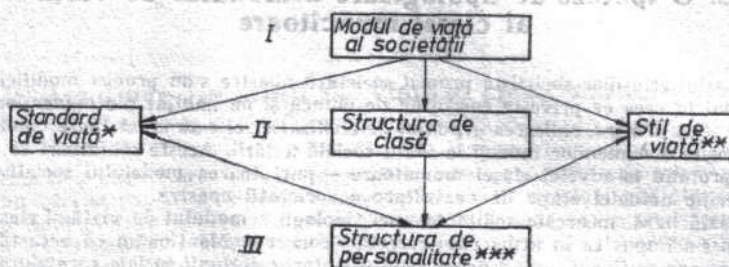
** Nicolae Ceaușescu, *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 7-9 decembrie 1977*, București, Edit. politică, 1977, p. 33.

„Viitorul social” an VII, nr. 1, p. 72-78, București, 1978

1.2. Dimensiuni și indicatori

Fără a fi o însumare a modurilor de viață individuale sau o sumă de comportamente, modul de viață — indiferent de dimensiunea pe care o avem în vedere —, constituie expresia generală și abstractă a unei calități dobândită de societate, în procesul dezvoltării sale.

În ipoteza unei cercetări asupra modului de viață la nivelul clasei muncitoare, am fost în situația de a reconsidera definiția dată în perspectiva unei operaționalizări a conceptului, pentru a identifica dimensiunile și indicatorii cu semnificație maximă pentru o analiză concretă. Cu precizarea că am adoptat ca definiție operațională a modului de viață (al clasei muncitoare în cazul nostru), *complexul de condiții* (ecologice, de sănătate, de muncă și de viață, de timp liber și participare) și de activități realizate sau în curs de realizare care au drept scop dezvoltarea multilaterală a personalității fiecărui individ și a clasei, apreciem că transpunerea grafică a relațiilor de interdependență dintre nivelele modului de viață și dimensiunile sale principale, ar putea fi următoarea:

Privită în perspectiva procesului de omogenizare socială**** care constituie unul din obiectivele de bază ale politicii sociale a partidului și statului nostru, lucru subliniat în mod deosebit la Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1977, problematica modului de viață și în special, descompunerea sa în dimensiuni esențiale are menirea de a sublinia încă o dată unitatea dialectică a acestui proces complex, stadial, de apropiere între diferitele categorii de oameni ai muncii în ceea ce privește condițiile de viață și de diversificare a activităților individului conform structurii sale de personalitate.

Avem în vedere faptul că una din coordonatele majore de realizare a procesului de omogenizare socială se manifestă la nivelul standardului de viață, în sensul apropierii condițiilor materiale și spirituale ale diferitelor categorii de oameni ai muncii și a diminuării inegalităților sociale esențiale, nu numai dintre sat și oraș, dintre munca fizică și intelectuală, dar și în ceea ce privește modul de viață a diferitelor categorii. Astfel, întreaga politică socială

* Prin „standard de viață” înțelegem ansamblul de condiții materiale și spirituale necesare pentru întreținerea, formarea și dezvoltarea multilaterală a personalității, care poate fi identificat, în esență, prin următorii indici: sănătate, muncă, consum, locuință, condiții cultural-educative și de manifestare social-politică.

** Prin „stil de viață” înțelegem unitatea dintre „tipurile de activități” (de muncă, familiale, cultural-educative, social-politice, de timp liber) și „relațiile sociale” care se constituie în cadrul acestora, reținând ca principale: relațiile de muncă, de rudenie, organizaționale, de prietenie și asociative.

*** Prin „structură de personalitate” înțelegem unitatea complexă și interdependentă dintre elementele biofizilogice (temperament, abilități, nevoi), psihologice (gândire, caracter, afectivitate), sociale (cunoștințe, experiență, deprinderi) și culturale (norme, valori, preferințe, aspirații).

**** Avem în vedere definiția dată în volumul: M. Doru, E. Goldstein, O. Hoffman, C. Ionescu, M. Spiridonanu, C. Zlate, *Omogenizarea socială în Republica Socialistă România. Procese și factori*, București, Edit. Academiei, 1977, p. 18, ca „proces unitar și stadial de dispariție treptată a inegalităților sociale și de ștergere a deosebirilor sociale esențiale dintre diferite tipuri de comunități de viață și activități umane fundamentale”.

a partidului nostru are în vedere creșterea condițiilor de viață și de muncă, apropierea veniturilor oamenilor muncii, sporirea oportunităților pentru participarea acestora la conducerea vieții economice și sociale, la crearea de valori materiale și spirituale.

Pe de altă parte, are loc un proces complex de stratificare socială, pe care îl regăsim, în esență, la nivelul stilului de viață, în diversificarea tipurilor de activități și relații sociale desfășurate de oamenii muncii, în funcție, desigur, de standardul de viață, dar condiționat în aceeași măsură de condițiile individuale, trebuințele și aspirațiile fiecăruia.

Apreciem astfel că problematica modului de viață pune în centrul politicii sociale deopotrivă, creșterea bunăstării oamenilor și dezvoltarea lor multilaterală constituindu-se, astfel, ca obiect principal al teoriei dezvoltării sociale. În acest sens, după cum se subliniază în *Raportul* prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a P.C.R., „Viitorul cincinal va marca — pe baza progreselor în dezvoltarea economico-socială a țării — o etapă superioară în ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii — țel suprem al politicii partidului”^{*}.

1.3. O ipoteză de tipologizare a modului de viață al clasei muncitoare

Pe fundalul relațiilor socialiste proprii societății noastre s-au produs modificări importante nu numai în ceea ce privește condițiile de muncă și de habitat ale oamenilor, puterea de cumpărare și ca urmare, ridicarea gradului de civilizație, ci s-au creat toate condițiile unei participări sporite a oamenilor muncii la viața socială a țării. Aceste schimbări se manifestă cu atât mai profund la nivelul clasei muncitoare — purtătoarea modelului socialist de mod de viață, specific actualei etape de dezvoltare a societății noastre.

Pe această bază, încercăm schițarea unei tipologii a modului de viață al clasei muncitoare așa cum s-a impus ea în urma unei cercetări concrete. Menționăm că această tipologie are un caracter convențional, având drept scop orientarea acțiunii sociale spre anumite tipuri ale modului de viață, și precizăm că tipologia poate fi diferită^{**}, funcție de nivelul social avut în vedere precum și de criteriile demografice sau sociale care stau la baza ei. De asemenea, menționăm faptul că tipurile identificate nu se delimitează în mod strict, prezentând elemente comune dar și particularități definitorii.

Astfel, distingem ca două tipuri extreme, relativ consolidate (supuse totuși modificării sub influența dezvoltării economice și a revoluției tehnico-științifice) — *tipul rural* și *tipul urban* de mod de viață.

Clasei noastre muncitoare îi este caracteristic *tipul urban* de mod de viață, în cadrul căruia munca are o natură specifică prin complexitatea, condițiile și locul în care muncitorul își desfășoară activitatea, și căruia îi corespund un standard de viață ridicat, un comportament relativ consolidat prin generații în ceea ce privește manifestarea diferitelor tipuri de activități, cu relații sociale în care dominante sînt rudele și prietenii — de regulă colegii de întreprindere, cu un nivel de instruire relativ mai ridicat și prezentînd o deschidere mai mare față de viața socială.

Totuși, în condițiile mobilității sociale accentuate care caracterizează societatea noastră, a reducerii forței de muncă din agricultură, se impune ca un tip reprezentativ de mod de viață, *tipul tranzitoriu*. Propriu celor de curînd sosiți în oraș și în întreprinderea industrială, acest tip variază prin trăsăturile sale concrete, apropiindu-se de unul sau celălalt din tipurile extreme, consolidate, în funcție de diferitele momente ale procesului de integrare a individului în urban și munca industrială (recunoaștere, acomodare, asimilare sau participare).

În cadrul *tipului tranzitoriu de mod de viață*, putem distinge *modul de viață specific navelistului* și un *mod tranzitoriu propriu-zis, integrator*. Cercetarea noastră concretă, realizată în cursul anului 1976 asupra „procesului de creștere al clasei muncitoare” a pus în evidență faptul că aceste două tipuri de mod de viață sînt specifice unei părți importante a clasei noastre muncitoare.

^{*} Nicolae Ceaușescu, *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, 7-9 decembrie 1977, București, Edit. politică, 1977, p. 39.

^{**} Astfel, cercetătorul polonez S. Widerszpil distinge cîteva tipuri ipotetice de mod de viață: „omul muncitor”, „omul de familie”, „omul multilateral”, „omul deviant” și un tip mai puțin reliefat în practică „omul multilateral dezvoltat” — în comunicarea *Modul de viață — categorie a materialismului istoric* — conferința Grupei de lucru „Modul de viață socialist”, Varșovia 7-10 iunie 1977.

Modul de viață, specific „muncitorului țaran” presupune o dublă trecere de la munca agricolă la munca industrială și de la modul de viață rural la cel urban, specific clasei muncitoare. Trăsătura lui principală constă în împletirea veniturilor obținute din cele două medii (rural și urban), în naveta de la sat la oraș, în consumul alimentar bazat — în cea mai mare parte pe produsele gospodăriei proprii, în modelele de comportament raportate prioritar la normele și relațiile tradiționale ale comunității de apartenență, în influența sporită a modelelor culturale urbane.

Părăsind modelul de comportament rural, cu norme și valori particulare, subiecții mobilității sociale spre clasa muncitoare au, în procesul integrării lor urbane și profesionale, alternativa însușirii normelor și valorilor clasei muncitoare ca expresia cea mai avansată a conștiinței sociale socialiste, a respectului față de muncă, întraajutorării și grijii față de colegi, a respectării principiilor eticii și echității socialiste, a apărării avutului obștesc sau, dimpotrivă, lipsiți de îndrumarea și sprijinul necesar (mai ales cei mai tineri), au neșansa de a rămâne impresionanți de acele modele de comportament marginale, este drept tot mai izolate, ale vieții noastre sociale.

Distincția între cele două tipuri are menirea, dincolo de interesul teoretic, de a supune atenției *tipul tranzițoriu* de mod de viață, ca o formă mediată între cele două extreme menționate.

2. Tendințe în stilul de viață al clasei muncitoare

Formarea și dezvoltarea modului de viață socialist presupune, cum am văzut, un ansamblu de schimbări în cadrul diferitelor dimensiuni ale vieții sociale și mai ales la nivelul condițiilor de viață în care se formează și se dezvoltă individul. Avem în vedere faptul că în funcție de aceste condiții materiale și spirituale se constituie și activitatea viitoare a personalității, comportamentul său social.

În acest proces un rol deosebit îl au măsurile adoptate și puse în practică de către partid, în legătură cu ridicarea bunăstării materiale și spirituale a oamenilor muncii, măsuri menite să realizeze apropierea treptată a nivelului de viață al diferitelor grupe socioprofesionale — ca o dimensiune esențială a procesului general de omogenizare specific societății noastre.

Desigur, gradul în care toate aceste condiții, se realizează, ca atare, în viața fiecărei familii, a fiecărui individ, depinde încă de nenumărați factori sociali și individuali, dar ceea ce este caracteristic societății noastre constă în efortul permanent spre *egalitatea socială a oamenilor, apropierea condițiilor lor de viață*, diminuarea diferențelor sociale esențiale, existente între munca fizică și munca intelectuală, între gradul de civilizație a satului și a orașului.

Cercetarea realizată în anul 1976 asupra procesului de creștere a clasei muncitoare a avut în vedere, printre alte obiective și schimbările esențiale care au avut loc în modul de viață al muncitorilor în această etapă. Eșantionul a cuprins un număr de 2 742 muncitori din trei ramuri industriale reprezentative pentru dezvoltarea economiei românești în ultimele două decenii: construcții de mașini, chimie și textile. Au fost selecționate 12 întreprinderi din trei județe ale țării (Brașov, Argeș și Iași) reprezentând momente diferite în procesul de industrializare și urbanizare a țării, precum și din municipiul București — localitate cu veche tradiție muncitorească, a cărei industrie reprezintă o pondere deosebită în economia țării.

Cu precizarea că în cercetarea efectuată am avut în vedere, îndeosebi, a doua dimensiune a modului de viață și anume latura sa activă, precizăm că rezultatele pot fi interpretate doar ca simple regularități, ale fenomenelor studiate, ca tendințe în stilul de viață al clasei muncitoare.

În raport cu unele tipuri de activități, analiza datelor a demonstrat modele de comportament, diferite după criteriile demografice (sex, vîrstă) și după criteriile sociale (stare civilă, loc de rezidență sau proveniență). Ne rezumăm a prezenta doar câteva concluzii luînd drept criterii de analiză a comportamentului subiecților, vîrsta și rezidența-proveniența ca elemente cu influență deosebită asupra tendințelor de manifestare a stilului de viață.

Exprimînd la nivelul eșantionului nostru procesul general al mobilității sociale, al creșterii clasei muncitoare în mare parte pe seama ruralului, datele au relevat numărul relativ mare de subiecți care „locuiesc în rural” (18,5%) și al celor „proveniți din rural” (36,3%). Faptul că 85% dintre muncitorii necalificați provin de la sat, că dintre muncitorii cuprinși în grupele de calificare medie și inferioară (73% și respectiv 80%) majoritatea provin de la sat sau locuiesc la sat, vine să confirme cele afirmate în legătură cu *tipul tranzițoriu de mod*

de viață. Este de reținut, astfel, că din cei 73,4% subiecți care au avut ca mediu primar de viață satul, circa două treimi au intrat în rândul clasei muncitoare în ultimii 10 ani și în mod accelerat în ultimii cinci ani (6%).

Remarcând faptul că muncitorii proveniți de la sat și cu atât mai mult cei care locuiesc la sat, se grupează, de regulă, la categoriile inferioare de calificare, menționăm că ei sînt, în general, mai puțin activi și în ceea ce privește îndeplinirea diferitelor sarcini obștești și cultural-educative.

Analizînd grupa de muncitori cu dublu status, a cărui mod de viață l-am numit *tranzitoriu-navetist*, se poate explica pregătirea profesională în general mai redusă, interesul scăzut manifestat pentru activitățile social-politice, întrucît pe lângă navetă cea mai mare parte a timpului lor liber, precum și concediul, și-l petrec lucrînd pe lotul personal, în CAP și IMA. Astfel, din totalul de 505 (18,5%) subiecți care locuiesc la sat, 56,1% muncesc pe lotul personal, 21% în CAP și 6% în IAS sau IMA.

În ceea ce privește munca agricolă pe care o desfășoară, ea reprezintă încă pentru ei o sursă importantă de venituri. Din datele cercetării rezultă că 4% din subiecți obțin venitul familiei, mai ales, din munca agricolă, iar la 4,7% din subiecți venitul familiei provine, în mod egal, din munca agricolă și munca neagricolă.

Pentru *tipul tranzitoriu-integrator* de viață, datele au evidențiat, însă, o disponibilitate mai mare a subiecților (în majoritate — 80% — locuind la oraș) pentru îndeplinirea sarcinilor cu caracter obștesc, în pofida faptului că mulți se află încă în perioada de integrare industrial-urbană. Astfel, mulți dintre ei se ocupă de probleme de protecția muncii, control obștesc și acțiuni cultural-educative. Prin urmare, *tipul tranzitoriu-integrator* de viață se apropie în anumite privințe de tipul urban, definindu-se ca fiind mai activ, consecință probabilă și a faptului că au relativ mai mult timp liber, pentru că sînt cazați la cămin sau la gazdă și eliberați astfel de munca agricolă.

Fără îndoială, participarea mai activă sau mai redusă la viața colectivului de muncă a noilor integrați depinde și de capacitatea acestuia de a stimula procesul lor de integrare, de a-i antrena la realizarea diferitelor sarcini profesionale și politice. Aceasta cu atât mai mult cu cît, așa cum apare din datele cercetării subiecții proveniți de la sat manifestă disponibilități și receptivitate față de membrii colectivului de muncă. Astfel, făcînd o analiză a „relațiilor de prietenie” după sursa de proveniență a prietenilor remarcăm, chiar și în eșantionul general, rolul deosebit de mare al colegilor de întreprindere (55,4%) — aflați pe primul loc între prietenii subiecților. Orășenii ca și cei de curînd sosiți în oraș își găsesc prietenii, în proporție de 24% dintre rude și în proporție de 51,6% și respectiv 59,6%, dintre colegii de întreprindere.

Mai legați de consăteni decît de rude, muncitorii din rural își aleg și ei prietenii, în proporție de 48,1%, dintre colegi.

Faptul acesta are o semnificație deosebită întrucît pune în evidență încă o dată, din punctul de vedere al subiectului investigat, rolul major pe care îl deține colectivul de muncă în cadrul relațiilor umane, în procesul integrării în muncă și societate, în însușirea modelului de viață al clasei muncitoare.

Analizînd răspunsurile subiecților la întrebarea: *Ce activități desfășurați de preferință în timpul de liber?*, în funcție de preferința I, II și III, s-a impus, în urma testului de semnificație, următoarea ordine a principalelor activități: vizionarea emisiunilor de televiziune, lectura (cu valori ridicate mai ales la prima preferință — 36,4% și respectiv 27,8% din subiecți), vizionarea spectacolelor de teatru și film (cu valori care trec pe locul unu la preferința a doua — 25,6%), plimbările (22% din subiecți), reprezentînd ponderea cea mai mare în cadrul preferinței a treia și, în sfîrșit, vizitele la prieteni (16,8% din subiecți).

După cum apare din tabelul următor, preferințele pentru activitățile din timpul liber se diferențiază și după tipologia prezentată anterior, privind tipurile semnificative ale modului de viață pentru clasa muncitoare în această etapă de dezvoltare a țării noastre: muncitor-navetist, muncitor în etapa de integrare (tranzitoriu) și muncitor-din urban.

Ca o caracteristică generală a distribuției diferitelor activități preferate pe categorii de subiecți, putem remarca faptul că televizorul deține locul principal în cadrul acestora, mai ales în mediul rural unde 44% din subiecți preferă vizionarea emisiunilor de televiziune. Lectura, cu valori ridicate, cînd este vorba de prima preferință, la muncitorii din urban și la cei proveniți din rural dar care locuiesc la oraș, coboară brusc la valori de numai 5,2%. Ceea ce pare a fi relevant de datele de mai sus, în mod deosebit, este faptul că pe măsură ce trecem de la prima activitate preferată la a doua și a treia, crește procentul următoarelor tipuri de activități: vizionarea de spectacole (între 20—28,4% din subiecți cînd analizăm preferința a doua), plimbările (între 14,5—24,7% cînd analizăm preferința a treia) și crește, de asemenea, procentul activităților sportive și schimburilor de vizite.

Loc rezidență și proveniență	Total su- biecți	tv...	lectură	film teatru	radio	vizite prie- teni	muzee expo- ziții	arti- zan.	sport	plim- bări	Alte
Total	2 742	36,4 21,8 9,0	27,8 8,9 3,7	13,1 25,6 11,9	2,1 11,3 9,8	2,9 10,0 16,8	0,5 1,8 2,8	2,1 2,0 3,2	8,3 8,2 10,7	3,9 9,1 21,9	2,9 1,3 8,2
Oraș	675	36,3 22,1 10,7	32,2 11,1 5,2	9,5 28,4 14,1	1,6 9,0 9,5	3,2 7,4 15,7	0,7 1,9 2,0	1,9 1,8 3,4	8,7 8,0 11,0	4,3 9,5 21,2	1,3 0,7 7,4
Sat-oraș	1 543	34,3 21,9 8,0	29,6 8,2 5,5	15,3 26,0 11,5	2,4 10,6 9,4	2,3 11,1 17,0	0,3 2,1 3,5	2,0 2,2 3,2	7,9 7,6 10,6	4,0 9,3 24,7	1,9 1,0 6,6
Sat	470	44,0 20,9 10,2	15,1 7,3 7,2	11,3 20,6 9,8	1,7 16,2 11,5	4,3 11,1 18,7	0,8 1,1 1,7	2,3 1,9 1,9	9,4 9,8 10,0	2,6 8,1 14,5	8,5 3,0 14,5

Conform datelor prezentate se poate remarca o relativă apropiere între *comportamentul urban consolidat* și acela *tranzitoriu*, specific muncitorilor care se află încă în diferite etape ale procesului de integrare urbană.

În ceea ce privește folosirea timpului afectat pentru perioada de concediu, se poate remarca și aici o relativă apropiere, între muncitorii din urban și cei aflați în cursul procesului de integrare. Astfel, la nivelul eșantionului compararea datelor de folosire a concediului în 1974 și 1975 arată o tendință de creștere, de la un an la altul, a numărului de subiecți care folosesc posibilitățile oferite de sindicat (6,7% în 1974 și 6,9% în 1975) și mai ales cele ale O.N.T. și O.J.T.-ului (16,7% în 1974 și 19% în 1975).

Ponderea redusă a celor de la sat care merg în concediu prin sindicat sau prin O.N.T. și O.J.T. și, pe de altă parte, numărul foarte mare al celor ce rămân acasă în perioada de concediu, se explică prin aceea că, majoritatea lucrează, în acest timp, în agricultură, pe lotul personal sau în C.A.P. etc.

Participarea muncitorului la viața economică, social-politică și culturală a țării, manifestarea sa plenară ca om al muncii, ca cetățean și creator de cultură este expresia unui proces de asimilare a unor deprinderi, cunoștințe și valori, a atașamentului față de colectivul de muncă dar și a autorității morale pe care a dobândit-o în cadrul acestuia, este, într-un cuvânt, legat de nivelul său de integrare socială și conștiința apartenenței la colectivitate. Acest proces relativ îndelungat funcție de colectivul integrator dar și de subiectul care se integrează, are drept consecință, pe măsură ce se realizează, o creștere evidentă a activismului social al muncitorilor. În acest sens, datele cercetării au relevat faptul că, cei cu vechime de peste 10 ani în clasa muncitoare se detașează sensibil la toate tipurile de activități profesionale și social-politice (30%) care cer nu numai cunoștințe dar și o anumită maturitate politică și spirit de răspundere civică, în timp, ce muncitorii cuprinși în grupele de vechime de până la 10 ani desfășoară de regulă activități cultural-educative, activități artistice și sportive (45%).

Ceea ce caracterizează clasa noastră muncitoare este tinerețea membrilor ei, vîrsta sa relativ tină. Crescută și educată, în marea ei majoritate în anii socialismului, în spiritul valorilor științei și umanității, al cultului muncii și al omului muncii, cu aspirații spre cunoaștere și acțiune socială, clasa noastră muncitoare trece astăzi printr-un proces de maturizare politică, de realizare practică a dublei sale calități de producător și proprietar, conștientă de drepturile și datorile sale de a conduce societatea de azi spre societatea comunistă de mâine.

Analiza corelației dintre grupa de vîrstă și domeniile de interes cultural general pune în evidență faptul că există o preocupare a muncitorilor pentru continuarea procesului lor educativ, o preocupare personală legată de știință și politică, de activități cultural-sportive etc. În acest sens, ni s-a părut relevant faptul că preocuparea pentru însușirea cunoștințelor științifice crește odată cu vîrsta, peste 20% pentru grupele mature de vîrstă, cu valori maxime pentru grupele între 25-29 de ani. Cu o creștere sistematică (de la 11-33%) se detașează interesul manifestat de subiecți pentru problemele politicii interne și externe ale statului nostru.

Analiza distribuției „funcțiilor de conducere” în cadrul organizațiilor obștești, în organizația de partid, U.T.C. și sindicat relevă faptul că 34% din subiecți realizează asemenea sarcini. Este interesant că deși, în general, muncitorii maturi îndeplinesc în proporție mai mare asemenea funcții, dacă avem în vedere organizația din care fac parte de regulă, tinerii, adică U.T.C. și P.C.R., se remarcă o asemănare: respectiv 19% tineri au funcții de conducere în U.T.C. și 20% maturi au funcții de conducere în organizația de partid.

Nu același lucru se poate afirma atunci când analizăm îndeplinirea diferitelor sarcini pe linie obștească (legate de producție, protecția muncii, control obștesc, activități cultural-sportive); la tineri predomină activitățile legate de producție (16,6%) și cultural-educative (10,4%), iar la maturi domină activitățile realizate în legătură cu producția (24,2%) și cele cu caracter social-obștesc (13,0%). Aceasta se explică și prin faptul că muncitorii maturi au o mai mare experiență de viață, înțelegerea unor fenomene sociale corelându-se cu o mai mare responsabilitate.

În ceea ce privește activitățile preferate în timpul liber la subiecții investigați, cercetarea a scos în evidență două modele culturale dominante în analiza comportamentului după grupa de vîrstă:

a. un model cultural care se caracterizează printr-o deschidere mai accentuată spre societate, în care subiecții, deși se ocupă de lectură și televizor, în timpul liber au preocupări și în afara relațiilor familiale, în care vizionările de spectacole artistice și manifestări sportive au rol dominant, alături de vizitele la prieteni și plimbări — model, care este specific grupelor de vîrstă de pînă la 30 de ani și într-o oarecare măsură celor peste 50;

b. un model cultural orientat spre familie unde, se pare, în ciuda variabilei vîrstă, pe care o avem în vedere își spune cuvîntul mai ales o altă, de natură socială, ce privește statusul de „căsătorit” și „căsătorit cu copii”, ceea ce face ca activitățile desfășurate, de preferință, de subiecți să se concentreze în special pe vizionarea emisiunilor de televiziune și lectură, cu o deschidere relativ mai redusă spre viața orașului.

Astfel, prezentînd în mod concentrat activitățile desfășurate de subiecți, (pentru fiecare preferință — I, II, III, primele trei activități care s-au impus prin opțiunea unui mai mare număr de subiecți), acestea se manifestă în felul următor:

- Tineri:* I — „lectura” (32,0%); „TV” (29,7%); „vizionarea de spectacole” (15,7%);
 II — „TV” (21,6%); „vizionarea de spectacole” (28,3%); „lectură” (9,6%); cu valori foarte apropiate apar aici și „audierea emisiunilor de radio”, „vizitele la prieteni”, „activitățile sportive” și „plimbările”;
 III — „plimbările” (23,4%); „vizite la prieteni” (15,1%); „vizionarea de spectacole” (13,2%); și activități mai apropiate, „activitățile sportive”.
- Maturi:* I — „TV” (49,0%) detașat net față de alte tipuri de activități; „vizionarea spectacolelor” (8,2%); „lectura” (21,3%);
 II — „TV” (22,4%); „vizionarea spectacolelor” (20,7%); „radioul” (15,9%);
 III — „vizite la prieteni” (19,5%); „plimbări” (19,3%); și „radio” (11,7%).

Alături de celelalte tipuri de activități, cele desfășurate în timpul liber au menirea să completeze multilateral pregătirea tineretului, a oamenilor muncii în general, pentru manifestarea lor plină în societate.

Prin urmare, transformările care au loc la nivelul clasei muncitoare, creșterea sa numerică fără precedent, este însoțită pe de altă parte, de schimbări profunde în ceea ce privește capacitatea muncitorilor de a înțelege și milita activ pentru realizarea sarcinilor sale de clasă conducătoare. Acest lucru — subliniat în repetate rînduri de către conducerea partidului nostru — și recent, de către Secretarul general al P.C.R. în Raportul prezentat la Conferința Națională a Partidului Comunist Român din decembrie 1977, constituie „una din cerințele fundamentale ale perfecționării rolului conducător al partidului, ale dezvoltării democrației comuniste și a democrației socialiste, ale întăririi continue a unității indestructibile între partid și popor”*. Calitățile dobîndite de clasa muncitoare în procesul dezvoltării sale, cu aspectele sale contradictorii, uneori determină noi valențe, nu numai profesionale dar și social-politice și culturale, sporirea formelor de manifestare în societate, realizarea funcțiilor sale productive dar, deopotrivă, de formare și educare a oamenilor muncii în spiritul unei noi societăți, a unui nou mod de viață — comunist.

* Nicolae Ceaușescu, *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, 7-9 decembrie 1977, București, Edit. politică, 1977, p. 57.